

סיכום

עמוס ידלין

במסגרת המלחמה בארגוני טרור אנו נדרשים להתמודד עם סוגיות ודילמות קשות מאוד. מקרה לדוגמה: בבית החולים בביירות יש מגרש חנייה רב־קומתי. בקומה העליונה הציב חזבאללה משגר עם טילים, והמודיעין אומר שנשק כימי מובא אל המשגר הזה. בקומה התחתונה יש בית־ספר לאחיות. הפקודה לחמש את הטיל יכולה לבוא רק מהדרג המדיני, מנסראללה, והפקודה לירות את הטיל בוודאי יכולה להגיע רק מנסראללה. טיל כזה שפוגע בתל־אביב גורם בין 100 ל־500 הרוגים, ונדרשת החלטה, האם למרות שחיל הרגלים הוא מלך הקרב, מטוסי חיל האוויר ייצאו ויפגעו במשגר הזה, או אולי יפגעו בזה שצריך לתת את הפקודה – למרות שהוא מהדרג המדיני? או שעל פי הדין ההומניטרי הבינלאומי יש סכנה שייפגעו האחיות, ולכן אסור לפעול. ומה אומרים דיני העימות המזוין (Law of Armed Conflict), האם הם מתירים לפעול? מה שברור הוא שיש כאן ברירה טרגית לא־פשוטה, בין הפקרת תושבי תל־אביב או פגיעה אפשרית באחיות בביירות.

זה סוג הדילמות שאנחנו מתמודדים עימן במלחמה בארגון, ואין לכך כל קשר לאזור האורבני, אלא לדילמות קשות של לחימה אסימטרית, כאשר האסימטריה קיימת גם ביכולות. ארגון הטרור חזבאללה אינו ארגון גרילה, הוא ארגון הטרור היחידי בעולם שחמוש בטילים בליסטיים. אם כן, האסימטריה מבחינת אמצעי הלחימה כבר אינה קיימת, וכך גם האסימטריה בטכנולוגיה, לאחר שהארגון שיגר לעבר ישראל מזל"ט די משוכלל לאחרונה. האסימטריה בעוצמה של ראשי הנפץ כבר מתבטלת, והאסימטריה העיקרית שאינה מתבטלת ואולי מתעוררת היא האסימטריה בנורמות, בכללים, במוסר ובעובדה שצד אחד עובד על פי כללים, נורמות ומוסר, והצד השני יורה באופן מכוון על אזרחים בלבד, ללא שיקולים כלשהם של צורך צבאי, של מידתיות, של אבחנה. זאת האסימטריה שאיתה אנחנו מתמודדים והיא מציבה אותנו בדילמות הקשות ביותר.

אלוף (מיל.) עמוס ידלין, ראש המכון למחקרי ביטחון לאומי

יום העיון בנושא אתגרי לחימה בשטחים צפופי אוכלוסין עסק בכל ההיבטים הכרוכים בכך, החל מזווית הראייה של הלוחם ועד הדילמות האתיות השונות – כל אלה מוכיחים עד כמה הנושא מסובך ומורכב. עלינו לזכור תמיד שאין מדובר רק בבעיית האזרחים והפגיעה האגבית באזרחי האויב. נושא זה חשוב לנו מאוד. יחד עם זאת, יש לבחון כל בעיה בהקשר שלה ולראות מהי ההגנה הטובה ביותר על אזרחינו – תוך בחינת כל דרך למזער את הפגיעה באזרחי האויב.

בסרט 'שומרי הסף' אמר אחד מראשי השב"כ לשעבר: בפצצה של טון אין מוסר. זו אמירה נוראית, לדעתי. אני סבור שבלחימה בטרור יש מוסר. יחד עם קבוצה גדולה מאוד של פרופסורים לאתיקה ולמשפט ולוחמים, ישבנו על המדוכה במשך שנתיים וגבישנו כללים שמבוססים על ההיגיון ועל השכל הישר.

שיקול מעניין נוסף שראוי לדיון הוא הלגיטימציה. בדוגמה לעיל, יש שיטענו כי אסור לנו לתקוף את הטיל, אם לא נעשה את כל שביכולתנו כדי שהאחיות לא ייפגעו – תקיפת מקבל ההחלטות, או שימוש בפצצה קטנה שתפגע רק בטיל ולא תגיע לתוך המבנה. יש לנו דרכים רבות להבטיח מינימום נזק אגבי.

אבל אם חס וחלילה לא נצליח, ויכול להיות שלא נצליח, וחזבאללה יראה כמה אחיות נהרגו – הלגיטימציה של מדינת ישראל תרד. כי את מאות האנשים שהצלנו בתל-אביב אי-אפשר לצלם, אלא אם הם נפגעו משום שלא עשינו את הדבר הנכון. כפי שאמר הפרקליט הצבאי הראשי ובצדק: לפעמים התוצאות של פעולות מסוימות גרועות מבחינת הלגיטימציה, אבל הן עדיין עומדות בכללי החוק והמשפט הבינלאומי והאתיקה. זוהי נקודה חשובה שיש להקדיש לה תשומת לב. יש לשבח את צבא הגנה לישראל שנלחם בעשור האחרון שלוש מערכות נגד ארגוני טרור. מערכה אחת נגד ארגוני הטרור הפלסטיניים, שמי שהחל בה היה יאסר ערפאת, ולצה"ל נדרשו לא שישה ימים, גם לא שישה חודשים, אלא שש שנים כדי לנצח במערכה הזאת. הטרור נוצח בשני הממדים שלו – גם בממד היכולות, צה"ל והשב"כ גרמו לכך שרוב תאי הטרור ירדו לרמה מבצעית כזאת שהם אינם יכולים לבצע את המשימה. מדינת ישראל יכולה להמשיך ולהתפתח בלי שהפרמטרים האסטרטגיים החשובים שלה נפגעים כמו שהם נפגעו בין השנים 2000 ל-2005. הממד השני שנפגע הוא הכוונות. נשיא הרשות הפלסטינית אומר כיום בפומבי שטרור מזיק לפלסטינים, הוא נוגד את האינטרסים שלהם, וזה ניצחון מוחלט על הטרור.

ניצחנו עוד שני ארגוני טרור בלי לפגוע ביכולות שלהם, עד כדי כך שהם אינם יכולים לעשות דבר. גם חזבאללה וגם אותם ארגוני טרור בעזה לא יורים היום על אזרחים במדינת ישראל, משום שבפעולה ארוכה ומתמשכת הצלחנו להגיע מולם להרתעה. המומחים למדע המדינה יגידו שאי-אפשר להרתיע ארגוני טרור. לפנינו תופעה מעניינת מאוד, שארגוני הטרור מורתעים, יש להם יכולת אך הם לא יורים.

יש קשר לעובדה שארגוני הטרור הללו הפכו מארגונים לא־מדינתיים לארגונים מדינתיים־למחצה. חזבאללה הוא הממשלה בביירות וחמאס הוא הממשלה בעזה. זוהי תופעה מעניינת.

למרות שצה"ל נלחם עם כל המגבלות שהוצגו במהלך הכנס – מגבלות אתיות ומגבלות משפטיות – הוא הצליח לנצח את ארגוני הטרור, ופירוש הדבר שאיננו צריכים לבחור בין כניעה לטרור לבין ביצוע פעולה בצורה לא־לגיטימית או לא־אתית. אנחנו יכולים לפעול בצורה לגיטימית ואתית, ועדיין לנצח את הטרור.